

Heilbrigðisráðuneytið
Skógarhlíð 6
105 Reykjavík
Skilað í samráðsgátt stjórnvalda

Reykjavík 1. september 2021

Efni: Umsögn Félagsráðgjafafélags Íslands við Drög að stefnu um heilbrigðisþjónustu fyrir aldraða.

Félagsráðgjafafélag Íslands (FÍ) þakkar fyrir tækifæri til að veita umsögn við *Drög að stefnu um heilbrigðisþjónustu fyrir aldraða* sem unnin er af Halldóri S. Guðmundssyni fv. framkvæmdarstjóra Öldrunarheimila Akureyrar og dósent við Félagsráðgjafardeild Háskóla Íslands. Félagið fagnar þessari vinnu og telur það mikið gæfuspor að ráðuneytið skuli hafa falið sérfræðingi með félagsráðgjafarmenntun verkefnið sem skilar sér í áherslum um samþættingu í félags- og heilbrigðisþjónustu, heildarsýn, notendasamráð og persónumiðaða þjónustu, vinnu gegn fordómum og fjölbreytileika úrræða og er afurð víðtæks samráðs. Að mati félagsins er skýrslan vel unnin þar sem kynnt eru hugtök og skilgreiningar, fjallað um öldrun í alþjóðlegu samhengi, rætt um helstu áskoranir í nútíð og framtíð og tillögur settar fram með hliðsjón af því og tengt við áhersluþætti Heilbrigðisstefnu til ársins 2030 sem samþykkt var á Alþingi 2019. Tillögunum er skipt í þrjá megin flokka: *Aldursvænt samfélag*, *Samþætt og persónumiðuð þjónusta* og *Forysta, skipulag og samhæfing* þar sem leitast er við að tengja við sjö grunnstoðir heilbrigðisstefnu: *Forysta til árangurs*; *Rétt þjónusta á réttum stað*; *Fólkið í forgrunni*; *Virkir notendur*; *Skilvirk þjónustukaup*; *Gæði í fyrirrúmi*; og *Hugsað til framtíðar* en mikill samhljómur er á milli þátta og talsverð skörun. Félagsráðgjafafélag Íslands getur tekið undir flestar tillögur sem koma fram í skýrslunni en vill draga fram og leggja áherslu á eftirfarandi atriði:

1. Aldursvænt samfélag

Félagið styður það að skipaður verði verkefnahópur sem hefur það hlutverk að vinna tillögur um heildstæða löggjöf. Þarna er hægt að horfa til þeirrar vinnu sem átt hefur sér stað undir forystu Félags- og barnamálaráðherra er varðar samþættingu á þjónustu fyrir börn og fjölskyldur þeirra. Mikilvægt er að það skapist breið pólitísk samstaða enda er hér um að ræða málefni sem snertir alla og hefur afgerandi áhrif á velferð einstaklinga og samfélags. Félagið styður einnig að hafin verði markviss barátta gegn aldursfordómum þar sem meðal annars verði felld úr gildi ákvæði laga um aldurstengd starfslok og gerð áætlun um hvernig unnið verði samkvæmt markmiðum Alþjóða heilbrigðismálastofnunarinnar um að efla virkni og þátttöku eldra fólks í samfélaginu. Einnig er hægt að taka undir mikilvægi þess að auka virkni, þátttöku og sjálfbodastarf meðal eldra fólks, tryggja að raddir eldra fólks heyrist, fjölga kostum og möguleikum eldra fólks til að halda eigið heimili með eða án stuðnings, auka áherslu á að vinna gegn einmannaleika og koma á nýju greiðslukerfi vegna búsetu og langtímaumönnunar á hjúkrunarheimili.

2. Samþætt persónumiðuð þjónusta

Félagsráðgjafafélag Íslands tekur undir mikilvægi þess að veitt verði persónumiðuð og samþætt gæðaðþjónusta þar sem kröfulýsingar verði skilgreindar í samningum, sem allir íbúar og aðstandendur hafi aðgang að, með skýrum upplýsingum um markmið og innihald þjónustunnar. Einnig er mikilvægt að auka hlut velferðartækni í allri þjónustu þar sem tæknin verði nýtt til að

efla samskipti, þátttöku, hreyfigetu, öryggi, eftirlit og lífsgæði eldra fólks. Félagið styður einnig tillögur um að auka aðgengi að samræmdum upplýsingum og sérstakan stuðning við aðstandendur sem sinna umönnun en sá liður þarfnast nánari skýringa. Félagsráðgjafafélag Íslands bendir á að félagsráðgjafar eru lykilfólk þegar kemur að útfærslu þessa þáttar. Þá er mikilvægt að endurbæta rými sem standast ekki viðmið um aðbúnað og persónulegt rými eða breyta notkun þeirra. Einnig þarf að setja viðmið um fjölda hjúkrunarrýma sem hlutfall af fjölda íbúa sem eru 80 ára og eldri. Þá þarf að fjölga dagdvalar- og dagþjálfunar rýmum, auka sveigjanleika þeirra og samræma reglur um þjónustuna. Það er lykilatriði að samþætta heimaþjónustu (heimahjúkrun og félagslega heimaþjónustu) þar sem byggt verður á leiðbeiningum Alþjóða heilbrigðismálastofnunarinnar og stutt við heilbrigðisstofnanir og sveitarfélög til innleiðingar og/eða nýsköpunarverkefna á þessu sviði. Skipulag þjónustunnar verður að vera með þeim hætti að ekki sé hagur sveitarfélaga að notandi fái færni- og heilsumat. Fjármagn þarf að fylgja notandanum, ekki stjórnsýslustiginu. Það bil sem myndast milli þjónustu sveitarfélaga annars vegar og þjónustu ríkis hins vegar verður að brúa. Fjölga þarf þverfaglegum hreyfanlegum svæðisbundnum teymum sem fylgja eftir eldra fólki sem ekki er fært um að nýta almenna þjónustu, með heimsóknum inn á heimili þeirra. Efla þarf nýsköpun í þjónustu við eldra fólk, koma á fót nýsköpunar- rannsóknar- og þróunarsetri og þjónustumiðstöð fjarheimsókna og fjarþjónustu á landsvísu.

3. Forysta, skipulag og samhæfing

Samhæfa þarf stjórnskipulag, til dæmis með því að sameina á ný félags- og heilbrigðisráðuneyti í Velferðarráðuneyti með sérstaka skrifstofu öldrunarmála. Félagsráðgjafafélag Íslands tekur undir mikilvægi þess að skipuð verði verkefnastjórn um *Áratug heilbrigðar öldrunar* og samræma forystu í hverjum landshluta og heilbrigðisumdæmi. Undir þessum lið í stefnuðrögunum er fjallað um frumkvöðlunarsetur og rannsóknar- og þekkingasetur sem skarast á við það sem þegar hefur komið fram í lið 2. Auka þarf fjölbreytni úrræða í geðþjónustu fyrir eldra fólk með því að efla geðteymi, sálfræðiþjónustu og félagsráðgjöf innan heilsugæslu auk þess að nýta fyrirliggjandi úrræði fyrir eldra fólk, svo sem Hugarafi og klúbbin Geysi á höfuðborgarsvæðinu og samsvarandi starfsemi á landsbyggðinni. Huga þarf sérstaklega að því að landsbyggðin verði ekki skilin eftir þegar kemur að skipulagi geðþjónustu. Samræma þarf mat fyrir félags- og heilbrigðisþjónustu og tryggja þjálfun fyrir heilbrigðisstarfsfólk í notkun mælitækja. Jafnframt þarf að endurmeta reglulega þjónustuþörf eldra fólks og tryggja aðgang að viðeigandi úrræðum. Umsóknarferlið þarf að vera samræmt og rafrænt til að auka virka þátttöku eldra fólks og aðstandenda í matsferlinu og tryggja gegnsæi.

Félagsráðgjafafélag Íslands styður áframhaldandi vinnu í anda skýrslunnar og er tilbúið að taka þátt í mótun stefnu um heilbrigðisþjónustu fyrir aldraða. Félagið áskilur sér rétt til að koma með frekari athugasemdir á síðari stigum og er félagið tilbúið að fylgja athugasemdum sínum eftir sé þess óskað.

Með vinsemd og virðingu,
f.h. stjórnar Félagsráðgjafafélags Íslands

Steinunn Bergmann
formaður

Umsögnin er unnin í samstarfi við fagdeild félagsráðgjafa í öldrunarþjónustu.